

De kazernes

829-832 Zware Transport Compagnie is in 1955 opgericht op de Generaal de Bons Kazerne in Grave. De eerste commandant was majoor Brieffies. Later verhuisde de compagnie naar de Lunettenkazerne in Vught., als behuizing bestaat deze kazerne nog steeds. Na Vught kwam de Pontonnierskazerne aan de beurt. Na het vertrek van de compagnie (terug naar Grave) is deze kazerne volledig ontmanteld en verdwenen van de aardbodem. Een reünie in de kantine zit er dus niet meer in. Tijdens de Vught periode was er een dependance van 829 gelegerd in de Ripperdakazerne te Haarlem. Deze is inmiddels ook niet meer als militair object in gebruik en heeft de laatste jaren gefungeerd als opvangplaats voor asielzoekers. 829-832ZwtCie keerde na Keizersveer terug in de Generaal de Bons Kazerne te Grave. Hier werd de compagnie opgeheven en werd er onder een andere naam verder gegaan.

Generaal de Bons Kazerne

Huidige toestand

Na de afstoting door Defensie werd de Generaal de Bonskazerne in twee delen gesplitst. Het oudste, noordelijke deel van de kazerne uit 1938-1939 werd overgedaan aan het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), dat er het asielzoekerscentrum Grave (AZC Grave) vestigde. Het zuidelijke, bedrijfsmatige deel van de kazerne werd herbestemd tot bedrijvenpark de Bons. De garages van de kazerne op dit deel werden in gebruik genomen als gemeentewerf. Andere gebouwen werden verwijderd, of kwamen leeg te staan.

Het COA wilde na enige tijd, ondermeer door hoge exploitatiekosten, van de kazerne af en aan de oostzijde van het terrein werd een nieuw AZC gebouwd, dat in 2016 in gebruik werd genomen. Een nieuwe afsplitsing van de kazerne volgde doordat het COA het legeringsgebouw linksachter behield en verbouwde. De kazerne, nu met een gebouw minder, ging over in handen van BOEi, een onderneming die zich zonder winst oogmerk richt op het restaureren en herbestemmen van erfgoed. BOEi wil de kazerne op “een recreatieve manier weer onder de wapenen brengen”. Het complex moet een karakteristiek centrum voor evenementen, beurzen, congressen en overnachtingen worden en de thuisbasis vormen voor het Munitiemuseum De Bons. In samenwerking met dit museum zal het terrein aangekleed worden met militaire parafernalia zodat de bezoeker de vroegere militaire sfeer kan ervaren. Zeven gebouwen op het kazerneterrein zullen verhuurd worden aan ondernemers die hier activiteiten willen ontplooien die passen binnen de nieuwe bestemming.

Geschiedenis

Grave was van oudsher een garnizoensstad en wilde in 1938 deze status graag weer herstellen. Voor de vestiging van de Generaal de Bonskazerne kocht Grave het Kouwenoords Veld op. De bouw startte in juli dat jaar, het eerste legeringsgebouw was gereed in februari 1939 en werd direct betrokken.

Vanwege de oplopende spanningen in Europa en het bezetten van de oorlogslocaties wisselde de bezetting van de kazerne regelmatig. Zo

verbleef er onder andere het 14e Regiment Infanterie.

Na het doorbreken van de Peel-Raamstelling op 10 mei 1940 waren er geen Nederlandse militairen meer in Grave en de kazerne en het stadje, dat verlaten was door de bevolking, werden door de Duitsers bezet. Gedurende de bezettingsjaren waren er eenheden van de Kriegsmarine en in 1944 eenheden van de Wehrmacht op de kazerne gelegerd.

Grave werd op de eerste dag (17 september 1944) van operatie Market-Garden door de Amerikanen bevrijd. Gedurende de rest van de oorlog en de periode erna tot hun repatriëring waren er Engelse en vooral Canadese militairen op de kazerne gelegerd. De Canadese generaal Crerar verplaatste zijn hoofdkwartier ernaar toe.

In 1945 nam de landmacht geleidelijk aan weer

bezit van de kazerne om er troepen voor de inzet in Nederland-Indië op te leiden. Deze militairen werden opgeleid om een van de geallieerden overgenomen mobiele bad- en wasserij-inrichting te kunnen bedienen. Deze zogenaamde mowaba's werden in verschillende verzorgingsgebieden in Indië ingezet.

Ook andersoortige troepen gebruikten voor korte tijd de kazerne, zoals een compagnie ten bate van de uitgifte van goederen en de 5e compagnie Gezagstroepen.

In 1947 werd er het 10e Regiment Infanterie opgeleid en in 1948 afgelost door het 1e Instructie Bataljon Aan- en Afvoertroepen. Ook zij werden uitgezonden naar de Oost.

Van 1950 tot 1953 verbleef er het Regiment Zware Infanterie Chassé dat opleidingen voor mitrailleur en pantserafweergeschut verzorgde. Vanaf 1953 waren 123 Zware Transportcie en het jaar erna 124 Zware Transportcie op de kazerne gelegerd. Vanaf 1955 was 829-832 Zware Transport Compagnie er gelegerd.

Een veel grotere bewoner was het bataljon Stoottroepen, dat vanaf 1957 verder door het leven ging als 15e Bataljon Infanterie Stoottroepen. De Stoottroepers hadden een bok als mascotte, Kees de Bok genaamd, die tijdens een oefening in La Courtine (F) ontvoerd werd door de cavalerie en geheel in de blanco gezet. Vanwege zijn 'desertie' werd Kees daarna gedegradeerd tot dienstplichtig huzaar.

Toen de stoottroepen in 1960 de kazerne verlieten was die op de aanwezigheid van het 11e Technische Dienstbataljon en de 11e Intendancecie nagenoeg leeg. Met de vestiging in 1961 van het Depot Technische Troepen, dat iedere twee maanden zo'n 400 dienstplichtigen een algemene militaire opleiding gaf, was de leegstand weer voorbij.

Een reorganisatie zorgde ervoor dat in 1967 de kazerne op 44 Herstelcie na, weer nagenoeg leegstond en in Grave vreesde men dat de kazerne afgestoten zou worden. Zover kwam het niet want nog datzelfde jaar kwam de 12e Afdeling Veldartillerie, die er tot in 1978 zouden blijven. De kazerne werd tijdens hun verblijf grondig opgeknapt en er kwam een nieuw onderhoudsgebouw. Na het vertrek van de artillerie zou de De Bonskazerne gebuikt worden door een compagnie van de Rijsschool Venlo voor de opleiding van chauffeurs voor 3- en 4-tonner. In 1982 werd het OCDML, opleidingscentrum voor didactiek en militair leiderschap, op de kazerne gevestigd. Zij zouden tot 1996 in Grave blijven en verzorgden cursussen, zoals de Basis cursus Militair Instructeur Algemeen en de cursus Hogere Opleidingsfunctionaris.

De TD verliet met 44 Herstelcie in 1984 definitief de kazerne en hun plaats werd in 1986 ingenomen door 829-832 Zware Transportcie die terugkeerde op het oude nest. Deze eenheid werd omgedoopt in 111 Gemengde Zware Transportcie. De eenheid met wie zij in oorlogstijd moest samenwerken, 102 Aanvullingsplaats bataljon, kwam in 1991 naar Grave. De Aan- en Afvoertroepen zouden begin jaren '90 ingezet worden in het steeds verder uit de hand lopende conflict in Bosnië.

De Koude Oorlog was echter afgelopen en de noodzaak voor een groot (dienstplichtig) leger verviel. De landmacht kromp en veel kazernes werden overbodig. In 1994 viel het besluit de Generaal de Bonskazerne af te stoten, redenen waren het gebrek aan een naastgelegen oefenterrein en de

slechte bereikbaarheid ten opzichte van andere kandidaten voor sluiting. In de loop van 1996 verlieten steeds meer eenheden de kazerne. De laatste eenheid was 160 Zwarte Transportcie die in april 1997 naar Nunspeet vertrok. De leeggekomen kazerne werd een asielzoekerscentrum en de eerste 140 nieuwe bewoners kwamen in september dat jaar.

De naamgever

Andreas de Bons stamde uit een Zwitsers geslacht, hij werd in 1720 in Breda geboren waar zijn vader burgemeester was. Op 15-jarige leeftijd ging hij in militaire dienst en kreeg in 1737 een aanstelling als vaandrig in het Regiment van Kinschot. In dit regiment doorliep de Bons alle rangen. De Bons was rond 1780 in de rang van groot-majoor commandant van de vestingstad Grave. In 1791 werd de Bons kolonel-eigenaar van zijn regiment, nadat hij het jaar ervoor op persoonlijke titel tot generaal-majoor bevorderd was.

In 1794 werd de Bons, inmiddels 74 jaar oud, verantwoordelijk voor de verdediging van Grave tijdens de Franse inval. Na enkele korte en weer afgebroken belegeringen door Franse troepen, werd eind dat jaar de definitieve belegering ingezet. Na een belegering van twee maanden moest de stad capituleren, zij was door aanhoudende Franse beschietingen tot puin was geschoten, er waren vele zieken en de voedselvoorraad was op. De troepen van de Bons werden krijgsgevangen genomen en afgemarcheerd naar Frankrijk. Hijzelf mocht in Nederland blijven en naar Den Haag afreizen. Daar werd hem lof toegezwaaid door Stadhouders Willem V en de Staten Generaal. Generaal de Bons overleed op 15 november 1800 in Heumen.

Overig

De Generaal de Bonskazerne is een standaardkazerne ontworpen in 1937 door de genie onder leiding van kapitein A.G. Boost. De kazerne was bedoeld voor twee bataljons infanterie en een regimentstaf. Van dit type zijn in totaal vier kazernes gebouwd.

In de loop der jaren zouden er aanpassingen aan de legeringsgebouwen plaatsvinden, die de uiteindelijke legeringscapaciteit met de helft zou verminderen. Ook werd de bebouwing na de Tweede Wereldoorlog uitgebreid. Aan het keuken/ketelhuisgebouw werd een eetzaal gebouwd, er kwam een sporthal en een kantine. In dezelfde stijl zijn er ook werkplaatsen op het terrein bijgebouwd. Het officiers- en onderofficiershotel zijn eveneens naoorlogse toevoegingen.

Geschiedenis Lunetten kazerne te Vught:

Konzentrationslager Herzogenbusch / van Brederodekazerne-Lunettenkazerne.

Ten westen van Vught ligt een groot complex dat vroeger deel uitmaakte van het konzentrationslager Herzogenbusch (Kamp Vught). Het SS-concentratiekamp, gebouwd in 1942, stond onder rechtstreeks commando van het SS- hoofdkwartier te Berlijn. De SS had dit kamp nodig omdat de kampen in Amersfoort en Westerbork de toenemende stroom van gevangenen niet meer aankonden. In totaal hebben hier tussen januari 1943 en september 1944 ruim 31.000 mensen gevangenen gezeten, van wie er ruim 15.000 zijn gedeporteerd. Met de nadering van de geallieerden in augustus en september 1944 werden gevangenen massaal gefusilleerd op de fusilladeplaats van Lunetten.

Het concentratiekamp vormde een noord-zuid georiënteerde rechthoek met reeksen eenvoudige barakken. Op het noordelijke deel stonden een crematorium en een gebouw waar vliegtuigen werden ontmanteld. Het zuidelijke deel, nu de van Brederodekazerne, was bestemd voor de huisvesting van bewakers en officieren, administratieve en technische diensten en de commandopost. Aan de overzijde van de Lunettenlaan lag de in kruisvorm

gebouwde SS-kazerne, nu de Lunettenkazerne. Na de oorlog is een deel van het voormalige concentratiekamp langdurig in gebruik geweest als het Molukse woonoord Lunetten. Tegenwoordig is het grootste deel van het complex in gebruik bij de Genie. Op het terrein van de van Brederodekazerne, in de voormalige kampkeukens, bevindt zich het Geniemuseum.

Geschiedenis Pontonnierskazerne te Keizersveer

Huidige toestand

Er bestaat in Nederland geen tweede kazerne die zo grondig (letterlijk en figuurlijk) verwijderd is als de Pontonnierskazerne. Op de plaats van de voormalige kazerne is er nu het industrieterrein Pontonnier. Hier zijn ondermeer enkele werven gevestigd waarvoor een haven gegraven is. De grond die daaruit vrijkwam is gebruikt voor de aanleg van het traject van de Hoge Snelheids Lijn.

Parallel aan de oprit van de brug (van de A27) over de Bergse Maas, loopt nog 50 meter zeer verroest hekwerk op de grens van het vroegere kazerneterrein. Dit is waarschijnlijk het enige dat aan de sloop ontsnapt is.

De scheepsbel van de kazerne hangt tegenwoordig aan het monument voor de pontonniers op de Margrietkazerne in Wezep.

Geschiedenis

De kazerne werd in 1952 in gebruik genomen door de pontonniers en was tijdens de watersnoodramp in Zeeland in februari 1953 van groot nut. De kazerne stak als een eiland uit boven de onder water gelopen omgeving. Direct werden de pontonniers ingezet om de inwoners van het nabijgelegen Raamsdonk te evacueren met vloten, vletten en aanvalsboten. De geëvacueerden vonden tijdelijk op de kazerne een onderkomen. Als dank voor de redding schonk de bevolking van Raamsdonk in 1955 zes gebrandschilderde ramen, die in de manschappenkantine geplaatst werden. Tegenwoordig hangen ze in het Geniemuseum te Vught.

Op de kazerne was tot in de jaren '60 het 112 Pontonniersbataljon (later omgedoopt in 462 Pontonniersbataljon) gevestigd. Hun taak was ondermeer het bouwen van grote bruggen op pijlers of pontons, er werd daartoe geoefend op de direct naast de kazerne gelegen Bergse Maas. 112 Pontonniersbataljon had ook een taak met het invaren van pontons in de stuwen van de IJssellinie en het in oorlogstijd in veiligheid brengen van Rijnschepen.

In 1966 werd 101 NBC-Ontsmettingcompagnie aan de Pontonniers toegevoegd. Het dan geheten 462e Pontonniersbataljon werd echter in het kader van bezuinigingen in 1967 mobilisabel gesteld.

De Ontsmettingscompagnie verhuisde naar Wezep en aan de aanwezigheid van de Genie op de kazerne kwam een eind.

De kazerne werd verder ondermeer gebruikt door 829-832 Zware Transport Compagnie en als Rijopleiding voor de vele dienstplichtige chauffeurs die de Landmacht in die jaren nodig had.

Toen de Koude Oorlog afgelopen was en het leger een andere koers ging varen, waren er minder kazernes nodig en vele kwamen dan ook leeg te staan. Ook de Pontonnierskazerne, waarvoor in 1995 het doek viel voor het militaire gebruik .

Eind jaren '90 zou de kazerne nog gebruikt worden voor de opvang van Kosovaarse vluchtelingen, maar er waren regionaal andere plannen.

Hiertoe kocht de gemeente Geertruidenberg in december 1999

de kazerne van Domeinen voor 2,6 miljoen gulden. Het plan van de gemeente was om tot herinrichting te komen in samenwerking met Rijkswaterstaat. Daartoe moest enige bedrijvigheid, onder andere enkele scheepswerven aan de Donge, verplaatst worden naar het terrein van de kazerne. Rijkswaterstaat wilde een deel van het terrein afgraven ten bate van de overloop van de Bergse Maas.

De sloop van de kazerne begon in 2000 en al snel was er enige (financiële) tegenslag, er werd veel meer asbest aangetroffen dan verwacht. Binnendijks werd een haven uitgegraven, dit is het zogenaamde natte deel voor de scheepsbouw. Op het droge deel van het voormalige kazerneterrein kwamen andere bedrijfsactiviteiten. De voormalige gymnastiekzaal van de kazerne werd in gebruik genomen door een vereniging die er carnavalswagens bouwde, maar is anno 2009 ook verdwenen om ruimte voor bedrijfsactiviteiten te maken.

De naamgever

De kazerne is in tegenstelling tot bijna iedere kazerne in Nederland, niet naar een persoon genoemd maar naar oude gewoonte naar de gebruiker.

De geschiedenis van de Pontonniers gaat terug naar het einde van de 16e eeuw. Het Staatse leger kreeg de beschikking over een eigen ponttrein, die alles bevatte dat voor het slaan van een brug nodig was. De zogenaamde pontgasten kwamen uit het scheepsvolk dat de binnenwateren bevoer. Zij waren (nog) geen militairen en dienden alleen als het leger hen nodig had. In de 17e en 18e eeuw zou het leger wel altijd pontgasten in dienst hebben voor onderhoud van het materieel.

In 1732 werden de pontgasten wel als militairen beschouwd, die ook uitgebreid oefenden en als pontonniers aangeduid werden. In de Franse tijd (1793-1813) zouden de Pontonniers als onderdeel van het leger van het Franse keizerrijk de veldtocht naar Rusland in 1812 meemaken. Maar weinig Pontonniers zouden die tocht overleven.

In de tijd van 1813 tot 1940 kwamen er altijd Pontonniers in de legerorganisatie voor. Sinds 1841 met de status van korps en onder de artillerie vallend tot 1927, daarna als onderdeel van de Genie. In de jaren kort voor de 2e Wereldoorlog was het korps flink gegroeid en volledig gemotoriseerd. In de meidagen van 1940 stelden de Pontonniers een groep Duitse parachutisten bij Dordrecht buiten gevecht.

In de naoorlogsjaren had het 112 Pontonniersbataljon een speciale taak in de IJssellinie, maar zou in het algemeen het onderscheid tussen Pioniers en Pontonniers vervagen. Wel hoorden de Pontonniers meer bedreven te zijn in de brugslag op ruw water.

De huidige Landmacht kent allang geen Korps Pontonniers meer. Wel worden er nog altijd opleidingen tot Pontonnier gegeven, waarna logischer wijze plaatsing bij een brugcompagnie volgt.

Overig

De Pontonnierskazerne werd in 1952 opgeleverd en is bouwkundig gelijk aan andere, maar grotere, kazernes die in de jaren '52 en '53 ter beschikking van de Landmacht kwamen. De kazerne was vanwege zijn ligging aan stromend water uniek voor de Landmacht.

Ripperdakazerne, Haarlem:

Ontstaan van de Ripperdakazerne :

In de 19e eeuw was Haarlem een middelgrote garnizoensplaats. De manschappen waren gelegerd in de Koudenhornkazerne. De officieren en onderofficieren waren echter overal in de stad ingekwartierd. Deze situatie was onpraktisch en aan verandering toe.

1 April 1874 deelde de minister van Oorlog het college van Burgemeester en Wethouders mee dat in Haarlem een nieuw Indische Brigade gekazerneerd zou worden. Voor de bouw van de kazerne was een terrein nodig. Op 1 juli 1874 besloot de gemeenteraad het veld aan het begin van de Alkmaarse Straatweg en grenzend aan de Stads-Buitensingel kosteloos aan het rijk in bruikleen te geven. De Burgemeester en Wethouders gingen op 18 augustus 1874 akkoord met het schetsplan voor de nieuwe kazerne. Wegens een begrotingstekort ging de bouw toen niet door. De gemeente was het niet eens met de eenzijdige verbreking van het contract en drong aan op de uitvoering van de afgesproken plannen.

In mei 1877 kwam er een nieuw voorstel. De minister van Oorlog was bereid de cavaleriestallen en andere militaire gebouwen in de stad aan de gemeente af te staan. In ruil hiervoor moest de gemeente bereid zijn 8 ha. grond aan de Kleverlaan en de Alkmaarse Straatweg ter beschikking te stellen voor de bouw van een nieuwe kazerne. Hier ging de gemeente mee akkoord. De gemeente betaalde de grondeigenaar € 21.781,45 (f 48.000) en stelde de grond aan het rijk ter beschikking. Op 11 Oktober 1882 is met de bouw van de kazerne begonnen. Het hoofdgebouw van de Ripperdakazerne is gebouwd volgens het 'Type Francaise 1874-1875'. Dit type kenmerkt zich door een lineair grondplan waardoor er meer licht en frisse lucht binnen kon komen. Het ontwerp is van majoor I.J.H. Gijsberti Hodenpijl.

Het gebouwencomplex, bestaande uit de kazerne, een kantine, een gymnastiekgebouw, een privaatgebouw, een overdekte rijbaan, twee open rijbanen, vier stallen, een ziekenstal en een smederij met beslagloods, is in fasen opgeleverd. De laatste oplevering was op 15 oktober 1884.

Buiten de eerste bouwplannen zijn er in 1883-1884 nog vier blokken woningen voor gehuwde militairen en een fouragemagazijn bijgebouwd. Ook zijn er nog een schietloods met kegelbaan en

een werkplaats voor de Genie gebouwd. De Cavaleriekazerne is op 29 oktober 1884 in gebruik genomen.

Historische ontwikkeling van de kazerne

Het kazernecomplex is, met uitzondering van het hoofdgebouw, in de loop van de tijd ingrijpend veranderd. Van 1884 tot 1922 werd de kazerne door de cavalerie gebruikt. De kazerne stond toen bekend als het paardendepot. Het 2e Regiment Huzaren richtte in die periode daar hun paarden af. Voor de Huzaren is er in 1895 nog een bergplaats voor patronen en patrooncaissons gebouwd. In 1907 kwam er een tweede overdekte rijbaan. In de periode 1922-1940 is de kazerne bezet door het korps Motordienst. De overdekte rijbaan werd toen als garage gebruikt. Het privaatgebouw, de ziekenstal en de open rijbaan zijn in deze periode gesloopt. Op 1 september 1934 toen de kazerne 50-jaar bestond werd de naam 'Cavaleriekazerne' officieel veranderd in 'Ripperdakazerne'. Dit ter nagedachtenis aan kapitein Wigbolt Ripperda. Hij speelde een belangrijke rol tijdens het beleg van Haarlem in 1572-1573.

Tijdens de tweede wereldoorlog is de Ripperdakazerne door de Duitsers bezet. Zij breidde de kazerne in 1943 uit met de bouw van kantoorruimten en extra garages. Na de bevrijding is de kazerne weer in gebruik genomen door militaire transporteenheden. De kazerne is tot 1967 gebruikt door de **'Aan- en Afvoertroepen'** Zij leidde oorlogsvrijwilligers op voor uitzending naar het voormalig Nederlands Indië. In 1948 is voor de transporteenheden een benzinepomp gebouwd. Bij het vertrek van de Aan- en Afvoertroepen is ook het transportbataljon uit de kazerne vertrokken. Van 1967 tot 1978 was de kazerne het Opleidingscentrum voor Technische Specialisten. In 1978 vestigde de kokschool Intendance zich in de kazerne. Het door de Duitsers gebouwde gebouw is toen omgebouwd tot leskeuken.

Eind 1992 vertrokken alle militairen uit de kazerne, het terrein werd aangekocht door de gemeente Haarlem om er woningen en kantoren te bouwen. De oude gebouwen bleven staan en werden omgevormd tot eengezinswoningen en appartementen, daarnaast werden er ook nieuwe gebouwen gebouwd. Tot de aanvang van de bouw, tussen december 1992 en 2000, deed het centrum dienst als opvanglocatie voor vluchtelingen, eerst voor Bosnische vluchtelingen uit het voormalige Joegoslavië, daarna als (tijdelijk) opvangcentrum voor asielzoekers. De renovatie en nieuwbouw op het terrein van de Ripperda Kazerne startte in 2005 en werd in 2009 afgerond. Het foeragegebouw dient nu als kinderdagopvang en in de oude paardenmanege zijn nu bedrijven gevestigd.